

Dopisi.

Iz Zagreba 21. sveč. — Nekako čudno se vse pri nas zapleta; Dalmacijo nam odvrčajo, da se prav ne more zediniti s Horvaškim; Vojvodino so pozobili Madžari, da si ravno ste se dve tretjini tega branile, Medjimurje bodo tudi skoro pogoltnili, da še bolj razdražijo horvaško kri; zadnjič pa nam se še vojaška granica obeta na eni strani, kar se je že protivna roka stegnila, da jo nazaj derži. Vse je nekako tako, da ni ne kuhano ne pečeno; toda mislim, da Horvati drugikrat, ko bi se jim zopet Srbiji v vojvodini nujali za zvezo, ne bodo dolgo premišljevali, ali bi se zedinili z njimi ali ne. Toda takrat nam je že odpela sreča. Temveč se podvzujejo Madžari in njihovi slugi, da spet skazé, kar bi čisto slovanskega bilo. Že konec lanskega leta se je oglasil advokat Milaković — kaj in kje je do zdaj bil, ne sega v moj dopis — da bo Horvate učil madžarski jezik. Sila veliko se jih je zapisalo, posebno pa gimnazijalna mladež se je marljivo poprijela tatarščine. Al ko se je vse začelo uperati nam in otimati, kar se nam je pred nudilo, in ko se je jasno vidilo, odkod nam nezgoda in nesreča dohaja, začelo se je vse tudi z madžarščino menjati. Ko je pa Varaždince unidan nekoliko luna terkala, da so brez pogojev Madžarom v naročje hiteli, znide se pred nekoliko dni 30 njim udanih oseb pri b. Kulmeru, in pozovejo še celih 6 Horvatov; razgovarjali so se, kako bi mogli zdelati, da se Madžari tudi v Zagrebu vsedejo za gospósko mizo, pustivši Horvatom le kosti. Posebno je pa to, da so sklenili poslati nekaj takih tamnih zvezd k banu, da naj vniči „Pozor-a“ — list poln slavenskega duha. Gimnazijalna naša mladež, začuvši in vidivši vse te napake, zaprosi vodja gimnazije, naj se prepové madžarščina, in očituje vročo željo, naj se česki kot bratovski jezik uči. Madžarščina se ni prepovedala, želja zastran českega jezika pa spolnila; prof. Kořinek uči zdaj vsak teden več ur česki jezik, da se izpolni ena iskrenih željá ranjega Kollar-a, ne-umerlega buditelja vzajemnosti slovanske. Kako je pa kaj vaša mladež gimnazijalna v Ljubljani? ali kaj čuti, da kri ni voda? Al ji je tudi pri sercu bratovska ljubezen? Al se uči mar štokavščino, če že drugega ne? Al so ji morebiti Atene v Frankobrodu? ali pa celó samo v želodcu? Saj imate zdaj učitelja na gimnazii, ki zná štokavščino popolnoma. Naj nam saj enkrat „Novice“ povejo, kako in kaj?

Iz Karlovca 16. sveč. L. M. K. — Po celi kraljevini že nove uradnike zbirajo; al po novem, ali bolje reči, po starem pred 1848 veljavnem sistemu bo veliko manj uradnikov treba, kakor jih je dozdej bilo. Cesarski uradi bodo te dni prestali in na njih mesto stopijo deželni ali autonomski uredi. Dozdej v cesarski službi bivših uradnikov je tudi nekoliko za nove častnike izbranih, ki so že za nove službe prisegli; plače imajo malo manj, kakor so je dozdej cesarski tistega reda imeli. Veseli nas jako, da pri nas tako pametno izbirali so in vse je nekako pametnejše bilo kakor na sedanjem Ogerskem. Vendar pa ostane dosti domačih brez službe. Ptujci, ktere poslednji čas tukaj niso kaj radi imeli, čeravno se niso nič pregrešili in so le svojo službo po prisegi in cesarski postavi opravljali, čakajo vsaki dan na povelje, da bodo deželo zapustili in se v druge nemško-slovanske kraje podali. — Naše mestno poglavarstvo bo čez nekoliko dni tudi na novo osnovano; pripravljamo se že na restauracijo, pri kateri po stari navadi vika in krika manjkalo ne bode, ker vsaki gradjan ima pravico voliti. Nadjamo se dobrega izida, ker mestjani so dobrega narodnega duha navdani. — „Pozor“ se je začel enmalo več s Slovenci pečati; to nam je drago, ker mislimo, da morejo Jugoslovani skupaj na polju književnosti in za uzderžanje cesarstva avstrijskega napredovati. „Narodne novine“ iz Zagreba zahtevajo, da bi se kranjska dežela od „Žegnanega studenca“ pri Ljubljani s horvaškim združiti

mogla, zato ker je horvaška dežela enkrat do tam segla. Treba bi bilo, da bi zgodovinarji kranjski tudi se oglasili in pretresli to reč od svoje strani, kajti čuti je treba dva zvona, da se resnica prav spozná — pravi predgovor slovenski. — Za utemeljenje jugoslovanske akademije je že dosti dnarja skupaj; mislimo, da se bo že kmali odpreti mogla. V Petrinji daje neki gosp. Janjić, doslužen vojašk uradnik na znanje, da je kvadraturu okroga znajdel. Znajdbe svoje pa neče še naznaniti. — Okoli Karlovca so začeli na več straneh rove delati, kamor mislijo otopjeke postaviti; upamo pa, da nas letos tukaj vojska iz Laškega še ne more zalesti; čeravno pripravljeni smo na vse, želimo si pa vendar miru. — Tergovina se bode kmali poboljšala, voda raste in ladje iz Banata in Turškega po Kolpi že lahko dohajajo v Karlovec.

Iz Teržaškega 18. sveč. U. — Čeravno so „Novice“ že stokrat dokazale, da je pred vsem potreba, da so otroci v šolah najprej v svojem maternem jeziku dobro podučeni, potem in še le potem naj se učijo tudi drugih jezikov. Vam moram donesti tudi jez saj en autentičen dokaz, da posnamete iz njega, kaj pride iz tega, če se kranjskim (slovenskim) otrokom v malih šolah bolj laški kakor materni jezik v glavo vbija; nazadnje ne znajo ne laški ne slovenski. Nate tako laško spačeno pobotnico v originalu: „Quitaza. Perfijorini 3 dico fijorinitre, cepags cameroro dela tjisa di S. Croe pettro di tomai percomesjone omini stimadari. Li 20 febraro 1850 Croce X d Mattio Cusiutta, Giusppe Cusiutta, tuti duveperi giuratti“. Tako učenost je napravila šola, ki je že od leta 1819 v sv. Križu pri morji v popolnoma slovenski vasi na Teržaškem, da se je leta 1850 mož, ki se je ponašal da je kaj, pisal tako talijanščino, ki jo Vam podamo za uganjko, zatiravcom domačih šol pa za — pokoro.

Iz Goriškega 21. svečana. — Nikar ne zamerite nam primorskim Slovenom, da se v sedanji resni dôbi više potov ne oglasujemo in se ne poganjamo tako jaderno in iskreno, kakor tirja naša potreba, kakor bi bila naša sveta dolžnost potegovati se za ognjišče domače. In tudi ne štejte nam v sramoto, da vam kot priprosti otroci obstati moramo resnico, to je: „Še pred kratkim časom zdelo se je blezo, če ne še sedaj marsikomu iz med nas že dovolj, da le čversto čitamo, da se le oživljamo z duhom domorodim, da le hrepené se napajamo in sitimo križem rok z uno hrano, ki jo nam predkladate vé, neprecenljive „Novice“. Večna bodi vam hvala! Ali nam vsem pa je živa potreba, da zmiraj bolj spoznavamo in to še ob času, kako da nam je pač velika sila pouriti se, bodi si pismeno bodi si djansko, kolikor je v naši moči in dokler se giblje una zdravilna voda, ki je nekdej mertvoudnemu na noge pomagala. Zakaj mi smo bolniki, Slovani sploh, Slovenci posebej; mi potrebujemo toraj zdravnika izverstnega, ki bi nas ozdravil naših ran in naših bolečin, ki nam jih je vcepil neusmiljeni inostranec in pod katerimi mi hiramo že od zdavnej. Vsakdanja skušnja pa nas uči, da ne zdravnik bolnika, ampak bolnik mora zdravnika si poiskati, bolnik mora zdravniku razodeti in pokazati odkritoserčno, kje in koliko da je njegovih ran in bolečin; ináče je vse zastonj; še tako razumni zdravitelji pri najboljši volji ga ozdravil ne bo, marveč on bo čedalje bolj in bolj hiral in upadal, dokler ne shira in razpade v sramotni nič. Glejte, mili bratje! našo prerevno osodo, ki se nam grozi in kateri zapadli bomo prej ali pozneje, če si bolni ne poiščemo zdravnika, ki je kos nas ozdraviti naših ran in bolečin. Al kaj! komú v Avstrii ni znano uno oznanilo, ki se je nam bolnim naznanilo 20. oktobra 1860? Naznanil ga je nam imeniten zdravnik, on edini, ki našim ranam naj bolj pomagati zamore. Naš presvitli cesar Franc Jožef sami so tisti dan se pravega zdravnika skazali. Na ta mili poziv preserčnega očeta se je že podvzvalo mnogo narodov, eden za drugim, pred prestol mogočnega zdravnika in še vedno hitijo razodevati svoje potrebe po časopisih ali po drugih potih. Tudi vé, pre-

drage „Novice“, ste že v naših potrebah in stiskah veliko govorile. Da bi pač ne bili vsi ti glasovi, glasovi upijočega v puščavi! Danes pa donesite po celi Slovenii, po vsi Avstrii do našega presvitlega vladarja tudi naš glas; le povejte jim, da vaše želje, o iskreni Kranjci, Štajerci in Korošci! so tudi naše želje, da vaše rane so tudi naše rane, vaše potrebe naše potrebe. Le povejte jim, da mi primorski Slovenci se popolnoma ujemamo z vsem tem, kar ste vé, verle „Novice“, pisale in še pišete o slovenščini sploh, posebej pa še o veliki potrebi in koristih, da se nam v Slovenii upelje domači jezik v uradnije, v šole vikše in nižje itd. Veselje nam je toraj v sercu zaigralo, ko ste nam naznanile, da je že pismo osnovano, ki ima se poslati in izročiti ministru Šmerlingu, da tudi po tej poti naše želje zvé. V ta namen blezo že nabirate podpise. Tudi k nam na Primorsko ga pošljite, da tudi mi z vami „unitis viribus“ se poganjamo za zdravje naše osode. Zakaj tudi mi dobro vemo in skušamo, da pečene ptice nobenemu v usta ne leté. In sicer tudi previdimo, da Avstrija, naša mila domovina, bo še le tedaj prav krepka in mogočna, odbiti vsako nevarnost, ako bo v nji Slovan ne manj kakor Nemec, Madžar in Talijan užival enake pravice, enako svobodo.

Josip Mlinarjev.

S Pivke 20. sveč. — Povsod je o srenjskih volitvah mnogo govorice; pri nas za zdaj se še ne čuti, da bi se bili zlo za-nje oživili. Razpisane so vendar že volitve za začetek marca. Rekel bi skoraj, da je ljudstvo nekako iz svojega življa padlo, ko je srenjska postava iz leta 1850 naše stare srenjske razmere v stran djala. Ljudstvo je bilo iz starega vajeno, v vsaki soseski imeti župana in dva ali tudi več mož; ti so soseskine reči lahko lepo oskerbeli, samo da so hotli in smeli. Ker so pa te soseske večidel le majhne bile, se jim je zadostna velikost s tem dobila, da je bilo več sosesk skupaj združenih v poglavno srenjo (Hauptgemeinde) z velikim županom (Oberriechter) na čelu. Pa kaj bom to sedaj na dolgo in široko razlagal, ker se nadjam, da novo srenjsko postavo bojo osnovali prihodnji deželni zbori v vsaki deželi sami in da ti se bojo zavedli domačih potreb in domačih navad. — Naj zdaj še prestopim na drugo polje. Zadnjič sem nekaj tukaj navadnih besed omenil, o katerih sem sam mislil, da če je ktera neslovenska, se ji že na čelu pozná za jezikoslovce. Pa ker sem od neke strani opomnjen, da bi bilo potreba na jasnem razloček storiti, naj ga tudi storim, da se kaka beseda ne vrine kot slovenska v naše slovnike. Čotast je italijansko *ciotto*, hrom; *frodelj*, ital. *frondura*, veje, vejniki; *vancati*, ital. *avanzare*, napredovati; *kernjevec*, je morebiti le Karnjelec, rojak iz Karnije na Beneškem, ker ravno Karnjelci so tukaj tkavci, krojači itd. Toliko za danes o slovniskih rečeh.

Iz Ljubljane. Tretji volitni razred je 21. in 22. dan tega mesca svoje volitve dokončal, in po 125 volivcih, ki so prišli volit, je 10 mož za mestni odbor tako-le izvoljenih: v prvi volitvi s čezpolovičnico glasov: gospod dr. Janez Bleiweis, c. kr. profesor, z 86 glasovi, gosp. Jože Debevc, posestnik, z 70 glasovi, gosp. J. N. Horak, rokovičarski mojster, z 63 glasovi; v 2. volitvi: gosp. Juri Freiburger, kleparski mojster, z 75 glasovi, gospod Anton Heidrich, tergovec, z 73 glasovi, gosp. Jože Blaznik, bukvtiskar, z 72 glasovi, gosp. Miha Ambrož, mestjan, z 58 glasovi, gosp. Wilhelm Rost, sodarski mojster, z 54 glasovi, gosp. Jože Šventner, čevljarski mojster, z 46 glasovi, gosp. Blaž Verhovc, zlatár, z 43 glasovi.

— V pondeljek je volil drugi volitni razred; udeležilo se jih je izmed 532 volivcov 371; bili so s čezpolovičnico glasov izvoljeni: gosp. Janez Brolich, svetovavec c. k. deželne sodnije, z 233 glasovi, gospod dr. Janez Čuber z 231, gosp. dr. Rak, advokat, z 213, gospod Janez Poklukar, profesor bogoslovja, z 204. V drugi

volitvi so bili izvoljeni gosp. Anton Samasa, zvonar, s 162, baron Codelli, grajšak, s 150. gospod Vincenci Zevnik, tergovec, s 137, gosp. dr. Schöppel, c. kr. deželni svetovavec, s 118, gospod Karl Dežman, muzealni kustos, s 116 glasovi. — Marsikaj bomo imeli po dokončanih volitvah pisati, premišljeva o vseh volitvah neumne nemške „Knittelverse“, pripuščene slovenske in nemške podpihe, pa tudi nepošteno zvijače nekterih, kateri so zlasti pri volitvah 3. razreda zaterli moža, kateri je skozi 10 let v prejšnem mestnem odboru tako serčno se poganjal za blagor našega mesta, da bi gotovo vsi hudobni naklepi zoper njega ne bili obveljali, ako bi bili mestni zbori očitni bili in bili mestjani sami slišali, da je bil tolikrat duša celega zbora. Nadjamo se, da prvi razred bode popravil kar je rovarstvo nepošteno dosihmal spodkopalo pri njemu in še pri komu drugemu.

Iz Ljubljane. V nedeljo dopoldne je družba za dnarno pripomoč obertnikom in rokodelcom imela svoj veliki zbor. Obilo število pričujočih bilo je očitno znamenje, da družba vživa zaupanje, ki ga zares zasluži. Častiti predsednik njeni gosp. Janez N. Horak je pozdravil zbor z lepim ogovorom, v katerem je veselo novico razodel, da je družba lani rokodelcom, ki so dnarja potrebovali, z 107.978 goldinarji na pomoč prihitela in se jim tedaj v sedanjih časih, ko so dnarne stiske povsod velike, pravo podpornico skazala; se vé da bi bila rada še več ljudem posodila, al ona nima bogatih zakladov; tedaj je gospod predsednik prosil njene podpornike, naj z obljubljenimi posojili pripomorejo družbi v dosego njenega blagega namena. Ker nabiranje od ene strani, od druge pa razposojevanje dnarja na drobno družbi veliko truda prizadeva in vsi gospodje, ki imajo s tem opraviti, vse dela brez plačila opravljajo, gré res vsem čast in hvala, posebno pa še ustanovniku in predsedniku gosp. Horak-u, čigar neutrudljiva delavnost je bila že lani s tem poslavljena, da so mu družbeniki poklonili krasno sreberno čašo v spominek. Zahvalili pa se je gosp. predsednik v govoru svojem tudi gospodu J. Guttmann-u, namestnemu županu, za njegovo serčno podporo, še posebno pa gosp. dr. Etbinu Costa-tu, kot društvenemu svetovavcu v pravnih zadevah, ki se že več časa za vse obcnokoristne in domače zadeve s tako umnostjo in iskrenostjo poganja, da ga res more domovina naša radostno med svoje prave sinove šteti.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja 24. sveč. — Danes smo pričakovali oklic novih postav za državno svetovavstvo in deželne zборе, pa še ga ni; morebiti pride jutri. Da mora posvetovanje o teh zadevah vendar že končano biti, se sme soditi iz tega, da veliko deželnih poglavarjev, ki so bili za tega voljo le-sem poklicani, je že zapustilo naše mesto in se spet domú vernilo. Sliši se, da deželni zbori se bojo začeli 2. dan aprila (malega travna), zbor državnega svetovavstva pa 20. aprila.

— Število advokatov (pravdnih dohtarjev) bo nek na Dunaji za 50 pomnoženo in tudi po vseh drugih deželah se bo nek na pol več advokacij na novo napravilo. Dosti boljše za ljudstvo bi pač bilo, ker bi pravde cenejše in hitrejše bile, ako bi vsak smel advokat biti, kdor je prestal postavno predpisane preskušnje.

— Danes imamo bravcom našim veselo novico naznani, da se bode prihodnji mesec spolnilo, kar se že dolgo željno pričakuje. Slavnoznani gosp. dr. E. J. Tkalac bo 16. dan t. m. na Dunaji začel izdajati nov politiški časnik v nemškem jeziku pod naslovom „Ost und West“, ki bode zastopaval narodne pravice vseh Slovanov našega cesarstva in si prizadeval pripomoči k prijateljskemu porazumljenju vseh narodov avstrijskih. Res, kakor ribi voda, je treba nam takega časnika,